

СРЕТЕНИЈЕ

Према Мојсијеву закону (Лев. 12, 2—8) свака жена која роди мушко дете нечиста је за седам дана, и још за даљих тридесет и три дана није смела ништа свето додирнути, нити доћи у храм, јер то беху дани очишћења од крви. Ако пак роди женско дете, била је двоструко нечиста, дакле осамдесет дана. Када истече то време чишћења, морала је мати са дететом доћи у храм да принесе жртву Богу, наиме једно-годишње јагње као жртву паљеницу и једног младог голуба или грлицу као жртву за грех, а у случају сиромаштва само две грлице или два млада голуба, да би се измирила и очистила од тока крви. Према Св. писму и пресвета Богородица је после рођења Исусова према овом закону дошла у четрдесети дан у храм, како ради свога очишћења (иако није имала потребе за то, јер је према речима кондака празника рођењем осветила своју девојачку утробу), приневши прописану жртву (због сиромаштва само две грлице), тако и ради постављања младенца пред Господом и ради искупа по закону, јер су према Мојсијеву закону сви првенци припадали Богу (Исх. 13). У време када су Јосиф и Марија у четрдесети дан требали донети Исуса у храм, живео је у Јерусалиму праведни и побожни старац Симеон, коме је било обећано да неће видети смрти док не види Христа Господа.¹

¹ Напомена. — У историји празника Сретенија укратко изнесеној код Лук. 2, 22 и 39, дано је највише места Симеону Богопримцу (Лук. 2, 25—36), који се у Св. писму само овде спомиње. О Симеону се ништа поближе не зна, па ни повод, којим му је било „обећано св. Духом да неће видети смрти пре но што види Христа Господњег“. То нам казује црквено предање према коме је Симеон био веома образован човек и знао је одлично јеврејски и грчки. Неки држе да је био син Хилела и можда отац Гамалиила, знаменитог законоучитеља апостола Павла. Због знања језика, био је позван у броју 72 старца од египатског љубитеља просвете цара Птолемеја Филадельфа у Александрију ради превода Св. писма са јеврејског на грчки. Њему је пало у део да преводи књигу пророка Исаије 7, 14 (Мат. 2, 23). Када је дошао до речи: *Et dicitur...*, заостао је код речи Дјева и није знао како ће да је преведе. По једној верзији предања хтео је да избрише реч „Дјева“ и да је замени са „жена“, али је био задржан од анђела и том приликом било му је обећано да неће видети смрти, док то не види. По другој верзији враћао се Симеон после превода у свој родни крај, и пловећи једном реком, узео је прстен са руке, бацно га је у реку, рекавши: „Ако га нађу, повероваћу речима пророка по слову“. Оставши увече у једном месту на реци да преноћи, купио је рибе, и у риби је нашао свој прстен, и по овој верзији, том приликом је добио откривење да неће видети смрти док не види испуњење пророчког места. Потом се вратио у Јерусалим „*in die octavae*“ и крај свога живота. Какву је дужност вршио не зна се. У свештеним песмама црква га прославља као у „*законѣ вѣвшага свѣщенносабжитѣла свѣщеннѣвшаго*“. Фотије каже да није био Јереј него више него Јереј, а неки кажу да је био претседник јудејског синедрија и да је живео 360 година. Његове мошти пренесене су у Цариград за цара Јустина (565—578) и положене су при халкопратијском храму, који је подигао Јустин.

Вођен Духом светим дошао је Симеон у храм када су родитељи у четрдесети дан донели младенца Исуса да га поставе пред Господом. Симеон је познао у младенцу Месију Спаситеља света, узео га је на руке (зато се зове Богопримац), и благосиљајући Бога изрекао је пророчке песничке речи о Спаситељу: *Παιῆκ ὄψιμαίημι* . . . (Лук. 2, 29—32). Симеон је још благословио Јосифа и Марију и прорекао младенцу да ће Он бити на падање и устајање многима у Израиљу, а Богородици да ће јој оружје проћи душу (Лук. 2, 34—35). Том приликом срела је Христа и Ана удовица од 84 године, која се није одмичала од храма, служећи Богу постом и молитвом дан и ноћ, и она је проричући (зато се зове пророчица) посведочила Господа, и говорила је о Њему свима, који су чекали избављење у Јерусалиму (Лук 2, 25, 36). Од сретања Спаситеља са Симеоном зове се овај празник *ἑορτή* или *ἑορταστή, ἑορταστῆς*, *occursus Domini*, Сретеније. Код Римљана овај празник се још зове *purificatio* В. М. V.

Празник Сретенија је прво почео да се слави у Јерусалиму и то последњих деценија IV столећа, где га прво спомиње Етерија и назива га „четрдесетим даном од Богојављења“. Етерија каже да се овај празник „слави овде са највећом чашћу . . . и са највећом радошћу као и о Пасхи“. Из наглашене речи *овде* може се закључити да он у то време није слављен на Западу у завичају Етерије, а из осталог закључујемо да је сматран као врло велики празник, када се слави са највећом радошћу као и о Пасхи. Онда није никакво чудо што га Хесихије у беседи на овај празник назива „празник празника, сабат сабата“, а Кирило Александриски „лепим и сјајним празником“. (*Migne P. g.* 77, 1040 и даље). Даљи опис богослужења на овај празник излаже Етерија у XXVI гл. свога списка. Из Јерусалима ширио се празник постепено по целој цркви. У Цариграду увео је слављење овога празника, према Теофану Хронографу, цар Јустинијан (527—565) 542 године и учинио га обавезним за сву државу. Тада су куга у Цариграду и земљотрес у Антиохији начинили страховиту пустош, и Бог је открио у сну једном побожном човеку да ће невоље престати ако се нареди слављење празника Сретенија. Тада је одређено бденије и литија и цар је наредио да се слави овај празник.¹ Кондак празника сећа се ових догађаја када каже: Сада си нас спасао Христе Боже, но умири у ратовима народ и укрепи царева (Јустинијана и Теодору) које си заволео. После јутрења о другом часу врши се према типичу литија ван манастира уз појање стихира празника и канона, у знак благодарности што су престале поменуте невоље у Цариграду и Антиохији. Према другима² слављење овога празника увео је Јустинијанов претходник цар Јустин (518—527) и наредио његово празновање по целом земаљском кругу. Изгледа да је овде замена имена ових царева. Кедрин такође каже да га је увео цар Јустин и то 526 године.

Овде је видео његов гроб новгородски архиепископ Антоније у XII веку. У Јерусалиму је старо предање да је његова кућа са вртом била близу Јерусалима у месту Катамонас у долини Ахмедовој. Према А. А. Дмитријевској, *Праздник сретениј Господни љ гроба праведнаго Симеона Богопримца из Катамонаск близу Јерусалима*, 1907, 5—8.

¹ Theophanes Chronogr. ed Bonn. 345 ad ann. 534, p. 222, 23 de Boor.

² Georgios Hamart. p. 527, 9 ff. Murali и Niceph. Callist., Hist. eccl. XVII, 28.

Ширење празника на Западу ишло је лаганије. У Риму је уведен можда још у V столећу, али још у VII столећу није свуда уведен. Процесију 2 фебруара, као и на друге велике Богородичне празнике, наредио је папа Сергије I (687—701) при чему су се носиле свеће, чије се освећење датира од X столећа. Папа Сергије је одредио да се на Благовести и Рођење, на Сретеније (Sancti Symeonis, quod Urapanti Greci appellat) врши процесија од S. Abriano ka Sta Maria Maggiore.

Обичај је Рима да се на овај празник врши литија са ношењем запаљених свећа. Овај обичај ношења свећа прешао је убрзо из Рима на Исток. У житију кападокијског испосника Теодосија, које је написао Кирило Скитополски (половина VI века), говори се о богатој и побожној Хикелији (Vicelia или Vecilia) жени једног високог римског чиновника, која је у месту званом Palaion Kathisma на путу од Јерусалима у Витлејем саградила велелепну цркву посвећену Богородици, и да је она „међу првима (у својој цркви) увели обичај да се празник Нуранти слави са свећама“ (κατέδειξεν ἐν πρώτοις ἡετα. Κυρίων γίνεσθαι τὴν ἀπαπάντησιν τοῦ Σωτῆρος ὑμῶν θεοῦ).³ Овај обичај прешао је у Јерусалим и друга места Палестине, што потврђује и Софроније патријарх Јерусалимски у својој проповеди на овај празник.

У Александрији о ношењу свећа на овај празник сведочи Кирило Александријски (+444) у беседи о еванђељу доношења Исуса Христа у храм, а у Анкири у исто време Теодот Анкирски (+ пре 446). Према типичу свеће се дају братији пред полијелејем и после 9 песме на јутрењу.

Највише проповеди на овај празник даје нам Палестина. Тако од Хесихија⁴ презвитера имамо најстарију сачувану проповед на овај празник, од Тимотеја⁵ и Софронија⁶, патријарха јерусалимског. Даље имамо проповеди на овај празник од Кирила Александријског⁷ и Теодота еп. Анкирског⁸, Амфилохија Иконијског, Методија Патарског, Јована Златоустага, Кирила Јерусалимског, Григорија Чудотворца и Георгија Никомидијског.⁹ Црквене песме на овај празник написали су Герман патријарх, Јован монах, Анатолије, Андрија Пир, Андрија Критски и Косма монах (канон).

Типик прописује на Сретеније ова читања: После благосиљања хлебова само се каже: читање. После полијелеја само: читање. После шесте песме: Пролог. У Евергетидском типичу на панихиди: Читање Праксапостола. После I и II катисме: Читање празника слово Методија Патарског на двоје. После полијелеја: Слово Богослова у Силатољубљу, које се наставља и после III песме. После шесте песме: ἀνάγνωσις ἐκ τοῦ προκειμένου βιβλίου.

³ Kyrrillos Leben des hl. Theodosios ed, H. Usener, Der hl. Theodosios, Leipzig, 1890, 106.

⁴ Migne, P. g. 93, 1467—1478.

⁵ Migne, P. g. 86, I, 237.

⁶ Migne, P. g. 87, 3, 3287.

⁷ Migne, P. g. 77, 1040—49.

⁸ Migne, P. g. 77, 1389—1412.

⁹ Види A. Ehrhard, Überlieferung und Bestand der hagiographischen und homiletischen Literatur der griech. Kirche, Bd. III, I Lief. 49, 80, 121, 127, 139.

Празник Сретенија Господњег припада броју 12 празника, али не Господњим, но Богородичним, јер ако празник Сретенија Господњег падне у недељу, то се служба васкрсна не замењује службом празника Сретенија, како бива на Господње празнике, но се поје заједно са њоме. Када један од 12 Господњих празника падне у недељу, изоставља се сасвим васкрсна служба и служи се само празнична. По томе назива се празник Сретеније и празником Сретенија Пресвете Богородице.¹⁰ Но на Сретеније, као и на Господње празнике имамо: 1) На литургији на малом входу входни стих, као и на Господње празнике од 12 празника. После входног стиха поје се тропар и кондак празника. Немамо празничне антифоне,¹¹ но су указани изобразителни са блаженима. После службе имамо нарочити отпуст (служабник). Ако празник Сретенија падне у недељу, то се обично говори васкрсни отпуст, а на јутрењу место припева поје се чесејешују. У том случају васкрсне песме поју се пред песмама Сретенија. Остало о богослужењу Сретенија види у типику. Празник Сретенија има један дан претпразнства и седам дана попразнства. Оданије бива 9 фебруара.

Z u s a m m e n f a s s u n g

Dr. LAZAR MIRKOVIĆ

FEST DER REINIGUNG MARIÄ — LICHTMESS

Diese Arbeit ist ein Teil des Buches „Heortologie“ des gleichen Verfassers. — Die Arbeit handelt vom Gegenstand des Feierns an diesem Festtage, ferner von der Überlieferung von Simeon dem Gottempfänger, sowie von den Namen der Feste, von der Geschichte der Feste in Ost und West, von Dichtern, die dieses Fest besungen haben, von den Texten, die in der Liturgie an diesem Tage gelesen werden, und von den Merkmalen des Festes die Reinigung Mariä — Lichtmess.

Р е з ю м е

Др ЛАЗАРЬ МИРКОВИЧ

СРЕТЕНИЕ ГОСПОДНЕ

Статья эта является отрывком из книги автора, которая носит название: Хеортология. Здесь говорится о предмете прославления праздника Сретения Господня, о предании о Симеоне Богоприимце, о названиях праздника, об его истории на Востоке и Западе, о песнописцах, которые составили на этот праздник церковные песнопения, о чтениях на богослужении этого праздника и об особенностях праздника Сретения Господня.

¹⁰ Ако падне храм Покрова или Сретенија пресв. Богородице или други који њезин храм у недељу, појемо сву службу вече и јутро, и на литургији у свему слично, као када Рођење Богородице падне у недељу 8 септембра (Тип. Марк. гл. 8).

¹¹ Има их евергетидски типик и грчки минеј.